

บทที่ 4

ผลการวิเคราะห์ค่านามประสมชนิดแสดงไวยากรณ์ประโยค ในศิลาจารึกสมัยสุโขทัย

ค่านามประสมชนิดแสดงไวยากรณ์ประโยค ปรากฏจำนวนทั้งสิ้นร้อยละ 12.43 ของค่านามประสมทั้งหมดในศิลาจารึก แบ่งเป็นค่านามประสมชนิดแสดงไวยากรณ์ประโยคแบบมูลฐานจำนวนร้อยละ 57.97 ของค่านามประสมชนิดแสดงไวยากรณ์ประโยค และ ค่านามประสมชนิดแสดงไวยากรณ์ประโยคแบบซับซ้อน จำนวนร้อยละ 42.03 ของค่านามประสมชนิดแสดงไวยากรณ์ประโยค โดยมีโครงสร้างและวากยสัมพันธ์ ดังนี้

โครงสร้างค่านามประสมชนิดแสดงไวยากรณ์ประโยคแบบมูลฐาน

โครงสร้างของค่านามประสมชนิดแสดงไวยากรณ์ประโยคแบบมูลฐานประกอบด้วยหน่วยหลักและหน่วยขยาย โดยที่หน่วยหลักอยู่ในตำแหน่งแรกและหน่วยขยายอยู่ในตำแหน่งถัดมา พบใน 3 รูปแบบ ได้แก่ นาม-กริยา นาม-กริยา-นาม กริยา-นาม ดังนี้

1. นาม-กริยา

โครงสร้างค่านามประสมชนิดแสดงไวยากรณ์ประโยคประเภท นาม-กริยา พบดังตัวอย่าง เช่น

ตัวอย่างที่ 1

...ผู้ร้ายมันจกลักท่านกิน ปลอมทั้งท่าน.....ครั้นรู้ทั้งหลายเพื่อนั้น

(จารึกกฎหมายลักษณะโจร ด้าน 2 บรรทัดที่ 44)

จากข้อความดังกล่าวปรากฏค่านามประสมชนิดแสดงไวยากรณ์ประโยค ประเภท นาม-กริยา คือคำว่า ผู้ร้าย โดยมีโครงสร้างดังนี้

ผู้ เป็น ค่านาม หมายถึง คำที่ใช้แทนบุคคล

ร้าย เป็น คำกริยา หมายถึง ดุ

ประสมคำเป็นคำว่า ผู้ร้าย เป็น ค่านาม หมายถึง โจร อาชญากร

ตัวอย่างที่ 2

...บุรีได้ลั่นหวังได้ทั้งยังตะวันออกเขต.....ยังพระสักรอดลั่นจึงไปอยู่ในเมืองสอง
แควนุพระมหาธาตุปลูกพระศรีมหาโพธิ์ศรีธา.. หา . อ . อา

(จารึกเขาสุมณญ์ ด้าน 3 บรรทัดที่ 11-14)

จากข้อความดังกล่าวปรากฏคำนามประสมชนิดแสดงไวยากรณ์ประโยค ประเภท
นาม-กริยา คือคำว่า ตะวันออก โดยมีโครงสร้างดังนี้

ตะวัน เป็น คำนาม หมายถึง ดวงอาทิตย์

ออก เป็น คำกริยา หมายถึง อากาศที่เคลื่อนไปข้างนอกหรือพ้นจากที่ปิดบัง

ประสมคำเป็นคำว่า ตะวันออก เป็น คำนาม หมายถึง ทิศที่ดวงอาทิตย์ไพล่พ้นขอบฟ้า

ตัวอย่างที่ 3

...หมากสิบล้านผ้าจิวรสีร้อยบาตรสีร้อยหมอนนั่งสีร้อยหมอนนอนสีร้อย

(จารึกเขาสุมณญ์ ด้าน 3 บรรทัดที่ 11-14)

จากข้อความดังกล่าวปรากฏคำนามประสมชนิดแสดงไวยากรณ์ประโยค ประเภท
นาม-กริยา คือคำว่า หมอนนั่ง โดยมีโครงสร้างดังนี้

หมอน เป็น คำนาม หมายถึง เครื่องสำหรับหนุนศีรษะหรือหนุนสิ่งต่าง ๆ

นั่ง เป็น คำกริยา หมายถึง อากาศที่หย่อนกันให้ติดกับพื้น

ประสมคำเป็นคำว่า หมอนนั่ง เป็น คำนาม หมายถึง สิ่งที่ใช้รองนั่ง

ตัวอย่างที่ 4

...หมากสิบล้านผ้าจิวรสีร้อยบาตรสีร้อยหมอนนั่งสีร้อยหมอนนอนสีร้อย

(จารึกเขาสุมณญ์ ด้าน 3 บรรทัดที่ 11-14)

จากข้อความดังกล่าวปรากฏคำนามประสมชนิดแสดงไวยากรณ์ประโยค ประเภท
นาม-กริยา คือคำว่า หมอนนอน โดยมีโครงสร้างดังนี้

หมอน เป็น คำนาม หมายถึง เครื่องสำหรับหนุนศีรษะหรือหนุนสิ่งต่าง ๆ

นอน เป็น คำกริยา หมายถึง การเอนตัวลงกับพื้นหรือที่ใด ๆ

ประสมคำเป็นคำว่า หมอนนอน เป็น คำนาม หมายถึง สิ่งที่ใช้รองศีรษะขณะนอน

ตัวอย่างที่ 5

...จ้างตนก็ได้ได้ค่าตนชู้ก็ได้ค่าได้ของผุ้ที่นั้นก็ไดซึ่งรู้ว่าเจ้าใหญ่จักบำเหน็จตั้ง
ท่านแต่งให้ไว้ดังอันแลเป็นดังฤ

(จารึกกฎหมายลักษณะโจร ด้าน 2 บรรทัดที่ 25-26)

จากข้อความดังกล่าวปรากฏคำนามประสมชนิดแสดงไวยากรณ์ประโยค ประเภท
นาม-กริยา คือคำว่า เจ้าใหญ่ โดยมีโครงสร้างดังนี้

เจ้า เป็น คำนาม หมายถึง ผู้เป็นใหญ่

ใหญ่ เป็น คำกริยาหมายถึง โต

ประสมคำเป็นคำว่า เจ้าใหญ่ เป็น คำนาม หมายถึง ผู้มีอำนาจ ผู้มีบรรดาศักดิ์สูง

2. นาม-กริยา-นาม

โครงสร้างคำนามประสมชนิดแสดงไวยากรณ์ประโยคประเภท นาม-กริยา-นาม พบ
ดังตัวอย่าง เช่น

ตัวอย่างที่ 1

...แล้วจระจกแต่เราหากหาเงียงเกียงว่าเจ้า_____เหตุเรายินปากผู้ว่าคำ
ผู้ร้ายย้ายใจจากหลายบริคณสนธิสัถย์

(จารึกเจดีย์น้อย ด้าน 1 บรรทัดที่ 11-12)

จากข้อความดังกล่าวปรากฏคำนามประสมชนิดแสดงไวยากรณ์ประโยค ประเภท
นาม-กริยา-นาม คือคำว่า ผู้ว่าคำ โดยมีโครงสร้างดังนี้

ผู้ เป็น คำนาม หมายถึง คำที่ใช้แทนบุคคล

ว่า เป็น คำกริยา หมายถึง พูด บอก

คำ เป็น คำนาม หมายถึง เสียงพูดหรือลายลักษณ์หรืออักษรที่เขียนหรือพิมพ์ขึ้นเพื่อ
แสดงความคิด

ประสมคำเป็นคำว่า ผู้ว่าคำ เป็น คำนาม หมายถึง ผู้ให้การ

ตัวอย่างที่ 2

...สิ่ง . พอันหนึ่งผ้าเช็ดหน้าเขาไปอันที่พระเจดีย์อยู่ในเมือง
เชียงใหม่

(จารึกสองแคว ด้าน 1 บรรทัดที่ 37-38)

จากข้อความดังกล่าวปรากฏคำนามประสมชนิดแสดงไวยากรณ์ประโยค ประเภท
นาม-กริยา-นาม คือคำว่า ผ้าเช็ดหน้า โดยมีโครงสร้างดังนี้

ผ้า เป็น คำนาม หมายถึง สิ่งที่ทำด้วยเยื่อใย

เช็ด เป็น คำกริยา หมายถึง ทำให้แห้งหรือให้สะอาดโดยใช้สิ่งใดสิ่งหนึ่งมีผ้าหรือ
กระดาษ

หน้า เป็น คำนาม หมายถึง ส่วนของศีรษะตั้งแต่หน้าผากลงมาจดคาง

ประสมคำเป็นคำว่า ผ้าเช็ดหน้า เป็น คำนาม หมายถึง ผ้าผืนเล็กรูปสี่เหลี่ยมจัตุรัส
สำหรับเช็ดหน้าซับเหงื่อ

ตัวอย่างที่ 3

...ทั้งทักษิณารามเสด็จแม่อยู่หัวก็สร้างแกมหาวันรัตนเถรแล้วท่านประดิษฐานา
ร้อยหนึ่งเป็นข้าวสิบเกวียน(น)

(จารึกวัดอโศการาม ด้าน 1 บรรทัดที่ 28-29)

จากข้อความดังกล่าวปรากฏคำนามประสมชนิดแสดงไวยากรณ์ประโยค ประเภท
นาม-กริยา-นาม คือคำว่า ผ้าเช็ดหน้า โดยมีโครงสร้างดังนี้

แม่เป็น คำนาม หมายถึง คำใช้นำนานามเพศหญิง

อยู่เป็น คำกริยา หมายถึง คงที่ ไม่ไปจากที่

หัว เป็น คำนาม หมายถึง ส่วนบนสุดของร่างกายของคนหรือสัตว์

ประสมคำเป็นคำว่า แม่อยู่หัว เป็น คำนาม หมายถึง พระมเหสี

3. กริยา-นาม

โครงสร้างคำนามประสมชนิดแสดงไวยากรณ์ประโยคประเภท กริยา-นาม พบดังตัวอย่าง เช่น

ตัวอย่างที่ 1

...ฝูงท่วยมีศรัทธาในพระพุทธศาสนาทรงศีลเมื่อพรรษาทุกคนเมื่อโอกพรรษากرانกฐินเดือนนี้จึงแล้วเมื่อกรานกฐินมีพนมเบียมีพนมหมากมีพนมดอกไม้

(จารึกสองแคว ด้าน 1 บรรทัดที่ 37-38)

จากข้อความดังกล่าวปรากฏคำนามประสมชนิดแสดงไวยากรณ์ประโยค ประเภท กริยา-นาม คือคำว่า โอกพรรษา โดยมีโครงสร้างดังนี้

โอก เป็น คำกริยา ปัจจุบันใช้ ออก หมายถึง อาการที่เคลื่อนไปข้างนอกหรือพ้นจากที่ปิดบัง

พรรษา เป็น คำนาม หมายถึง ช่วงระยะเวลา 3 เดือนในฤดูฝน

ประสมคำเป็นคำว่า โอกพรรษา เป็น คำนาม หมายถึง คำเรียกวันที่สิ้นสุดการจำพรรษาแห่งพระสงฆ์ คือ วันขึ้น 15 ค่ำ เดือน 11

ตัวอย่างที่ 2

...รองตีนภายใต้ให้ไปกล่าวพิจารณาการอันจักกระทำพระนั้นแห่งท่านพญามหาธรรมิกราชผู้เปี่ยมเจ้าเมือง

(จารึกวัดพระยืน ด้าน 1 บรรทัดที่ 37-38)

จากข้อความดังกล่าวปรากฏคำนามประสมชนิดแสดงไวยากรณ์ประโยค ประเภท กริยา-นาม คือคำว่า รองตีน โดยมีโครงสร้างดังนี้

รอง เป็น คำกริยา หมายถึง รองรับ

ตีน เป็น คำนาม หมายถึง อวัยวะส่วนล่างสุดของคนหรือสัตว์ นับตั้งแต่ได้ข้อเท้าลงไป สำหรับยืนหรือเดิน

ประสมคำเป็นคำว่า รองตีน เป็นคำนาม หมายถึง เกือก

ตัวอย่างที่ 3

...แล้วจึงได้ยกสมวัตสังการฝู่งนั้นแล้วจึงจักกระทำพระพุทธรูปปลูกพระศรีมหาโพธิ์จึงมาบ้นอิฐซ่อมพระ

(จารึกวัดหินตั้ง ด้าน 1 บรรทัดที่ 21-22)

จากข้อความดังกล่าวปรากฏคำนามประสมชนิดแสดงไวยากรณ์ประโยค ประเภทกริยา-นามคือคำว่า สมวัต โดยมีโครงสร้างดังนี้

สม เป็น คำกริยา หมายถึง เหมาะสม รับกัน ร่วมกัน

วัด เป็น คำนาม หมายถึง สถานที่ทางศาสนา

ประสมคำเป็นคำว่า สมวัต เป็นคำนาม หมายถึง เลกวัด หรือ ชายฉกรรจ์ที่มีผู้อุทิศถวายให้แก่วัด

วากยสัมพันธ์ของคำนามประสมชนิดแสดงไวยากรณ์ประโยค

วากยสัมพันธ์ของคำนามประสมชนิดแสดงไวยากรณ์ประโยค คือ ความสัมพันธ์ที่หน่วยกริยามีต่อหน่วยนามต่าง ๆ ได้แก่ ประธาน (Subject) กรรม (Object) และหน่วยเสริม (Oblique) ของหน่วยกริยา โดยแบ่งได้เป็น ความสัมพันธ์ทางไวยากรณ์ของคำนามประสมแบบหน่วยหลักนาม และ คำนามประสมที่มีหน่วยหลักเป็นคำกริยา ดังนี้

1. ความสัมพันธ์ทางไวยากรณ์ของคำนามประสมแบบหน่วยหลักนาม

โครงสร้างคำนามประสมสมัยสุโขทัยประเภทที่มีหน่วยหลักเป็นคำนามนั้นสามารถเป็นได้ทั้งประธาน กรรม และหน่วยเสริม ทำให้สามารถจำแนกรูปแบบความสัมพันธ์ทางไวยากรณ์ในคำนามประสมชนิดนี้ออกเป็นได้อีก 2 รูปแบบ คือ ประธาน-กริยา และกรรม-กริยา ดังนี้

1.1 ประธาน-กริยา

ความสัมพันธ์ในรูปแบบนี้เป็นความสัมพันธ์ที่มีหน่วยหลักเป็นคำนามซึ่งคำนามดังกล่าวทำหน้าที่เหมือนเป็นประธานของประโยค ยกตัวอย่างเช่น

ตัวอย่างที่ 1

...นาพิตณทุลชาดกแลเมื่อ(พระ)โพธิสัตว์เป็น.....(จัดต)ค่านายคำพระยาพรหมทัตต์

(จารึกภาพชาดก บรรทัดที่ 1-4)

จากข้อความดังกล่าวปรากฏค่านามประสมคือคำว่า นายคำ หมายถึง ผู้ทำ
หน้าที่ค้าขายสินค้าหรือบริการ

ประกอบด้วยหน่วยหลักคือคำว่า นาย เป็น ประธาน หมายถึง ผู้ชำนาญใน
กิจการนั้น ๆ และตามด้วยกริยาคือคำว่า คำ หมายถึง ซื้อขายสินค้าหรือบริการ

ตัวอย่างที่ 2

...สลึง . พอันหนึ่งผ้าเช็ดหน้า.....เขาไป.....อันก่อพระเจดีย์อยู่ในเมือง
เชียงใหม่ได้

(จารึกสองแคว ด้าน 1 บรรทัดที่ 37-38)

จากข้อความดังกล่าวปรากฏค่านามประสมคือคำว่า ผ้าเช็ดหน้า ผ้าผืนเล็กรูป
สี่เหลี่ยมจัตุรัส สำหรับเช็ดหน้าซับเหงื่อ

ประกอบด้วยหน่วยหลักคือคำว่า ผ้า ทำหน้าที่เป็น หน่วยเสริม หมายถึง สิ่งที่ทำ
ด้วยเยื่อใย และตามด้วยกริยาคือคำว่า เช็ด หมายถึง ทำให้แห้งหรือให้สะอาดโดยใช้และตามด้วย
หน้า ซึ่งทำหน้าที่เป็นกรรม หมายถึง ส่วนของศีรษะตั้งแต่หน้าผากลงมาจดคาง

ตัวอย่างที่ 3

...สบวันติมาขึ้นกุฎีและสานุศิษย์ทั้งเจ็ดพระองค์นั้นอีกพระสงฆ์สิบสองสงฆ์อันมา
ถวายพระพรแก่พระมหากษัตริย์เจ้าจึงพ้ออยู่หัวเจ้าธนิมุตต์เข้าชุมนุม

(จารึกวัดสรศักดิ์ ด้าน 1 บรรทัดที่ 14-15)

จากข้อความดังกล่าวปรากฏค่านามประสมคือคำว่า วันดี หมายถึง วันที่มงคล
ตามความเชื่อทางโหราศาสตร์

ประกอบด้วยหน่วยหลักคือคำว่า วัน หมายถึง ระยะเวลา 24 ชั่วโมง ตั้งแต่ย่ำรุ่ง
ถึงย่ำรุ่ง หรือตั้งแต่เที่ยงคืนถึงเที่ยงคืน ทำหน้าที่เป็น หน่วยเสริม และตามด้วยคำว่า ดี ซึ่งทำหน้าที่
เป็นกริยา หมายถึง มีลักษณะที่เป็นไปในทางที่ต้องการ นำปวารณา นำพอใจ

ตัวอย่างที่ 4

...เมืองคันวันเดือนดับเดือนเต็มท้นแต่งช้างเผือกกระพัดลยางเทียนย้อมทองงา
...(ซ้าย)ขวาซื้อจุจากรี

(จารึกพ่อขุนรามคำแหง ด้าน 3 บรรทัดที่ 19-20)

จากข้อความดังกล่าวปรากฏค่านามประสมคือคำว่า ช้างเผือก หมายถึง ช้างใน
ตระกูลชาติพรหมพงศ์ อิศวรพงศ์ พิษณุพงศ์หรืออัคนิพงศ์ ที่มีลักษณะ 7 สี คือ ขาว เหลือง เขียว
แดง ดำ ม่วง เมฆและมีตา เล็บ ขน เป็นต้น ประกอบ ด้วยคชลักษณะด้วย

ประกอบด้วยหน่วยหลักคือคำว่า ช้าง ทำหน้าที่เป็น หน่วยเสริม หมายถึง
ชื่อสัตว์เลี้ยงลูกด้วยนมชนิด *Elephas maximus* ในวงศ์ *Elephantidae* ตัวสีเทา จมูกยืนยาว
เรียกว่า งวง ตัวผู้มีงายาว และตามด้วยคำว่า เผือก ซึ่งเป็นกริยา หมายถึง สีขาวที่ผิดปกติ

ตัวอย่างที่ 5

...เมื่อน้ำได้พันปีโสดอันว่าฝูงซึ่งจักทรงผ้าจีวรหามีได้เลยเท่ายังมีผ้าเหลืองน้อย
หนึ่งเหน็บในหู

(จารึกนครชุม ด้าน 1 บรรทัดที่ 41-43)

จากข้อความดังกล่าวปรากฏค่านามประสมคือคำว่า ผ้าเหลือง หมายถึง ผ้า
กาสาवพัสดุหรือผ้าย้อมฝาด

ประกอบด้วยหน่วยหลักคือคำว่า ผ้า หมายถึง สิ่งที่ทำด้วยเยื่อใย ทำหน้าที่เป็น
หน่วยเสริม และตามด้วยคำว่า เหลือง ซึ่งเป็นกริยา หมายถึง สีสว่างสีรองทองหรือขมิ้น

ตัวอย่างที่ 6

...จ้านตนก็ได้ได้ค่าตนชู้ก็ได้ค่าได้ของฝูงนั้นก็ได้ซึ่งรู้ว่าเจ้าใหญ่จักบำเหน็จดังท่น
แต่งให้ไว้ดังอันแลเป็นดังฤา

(จารึกกฎหมายลักษณะโจร ด้าน 2 บรรทัดที่ 25-26)

จากข้อความดังกล่าวปรากฏค่านามประสมคือคำว่า เจ้าใหญ่ หมายถึง ผู้มี
อำนาจ ผู้มีบรรดาศักดิ์สูง

ประกอบด้วยหน่วยหลักคือคำว่า เจ้า เป็น ประธาน หมายถึง ผู้เป็นใหญ่และตามด้วยคำว่า ใหญ่ ซึ่งเป็นกริยาหมายถึง โต

1.2 กรรม-กริยา

ความสัมพันธ์รูปแบบนี้เป็นความสัมพันธ์ของคำนามประสมที่มีหน่วยหลักเป็นคำนามเช่นเดียวกับรูปแบบความสัมพันธ์ในรูปแบบแรก แต่ต่างกันตรงนี้ในรูปแบบนี้คำนามจะทำให้ที่เป็นกรรม ยกตัวอย่างเช่น

ตัวอย่างที่ 1

...**สินไหม**ห้าหมื่นห้าพันห้าร้อยวันหนึ่งก็ดีท่านจักทอด**สินไหม**แก่ฉัน

(จารึกกฎหมายลักษณะโจร ด้าน 1 บรรทัดที่ 37)

จากข้อความดังกล่าวปรากฏคำนามประสมคือคำว่า **สินไหม** หมายถึง เงินสำหรับชำระค่าปรับ

ประกอบด้วยหน่วยหลักคือคำว่า **สิน** เป็น กรรม หมายถึง เงิน หรือ ทรัพย์ และตามด้วยกริยาคือคำว่า **ไหม** หมายถึง ปรับ

ตัวอย่างที่ 2

...มักกษัตราดกพระโพธิสัตว์เป็นพ่อค้าไปขาย**สินค้า**ในบ้านช่างเกวียนเห็นบ่าวเอาขวานเลียบหัวพ่ออันเป็นคำรบสี่

(จารึกภาพชาดก บรรทัดที่ 1-5)

จากข้อความดังกล่าวปรากฏคำนามประสมคือคำว่า **สินค้า** หมายถึง สิ่งของสำหรับซื้อขายกัน

ประกอบด้วยหน่วยหลักคือคำว่า **สิน** เป็น กรรม หมายถึง เงิน หรือ ทรัพย์ และตามด้วยกริยาคือคำว่า **ค้า** หมายถึง ซื้อขาย**สินค้า**หรือบริการ

2. ความสัมพันธ์ทางไวยากรณ์ของคำนามประสมแบบหน่วยหลักกริยา

คำนามประสมชนิดแสดงไวยากรณ์ประโยคที่มีหน่วยสมาชิกหลักเป็นคำกริยาในสมัยสุโขทัยพบว่ามีรูปแบบของความสัมพันธ์ทางไวยากรณ์เพียงรูปแบบเดียว กริยา-กรรม ยกตัวอย่างเช่น

ตัวอย่างที่ 1

...รองดินภายใต้ให้ไปกล่าวพิจารณาการอันจักกระทำพระนั้นแห่งท่านพญามหา
ธรรมิกราชผู้เป็นเจ้าเมือง

(จารึกวัดพระยืน ด้าน 1 บรรทัดที่ 37-38)

จากข้อความดังกล่าวปรากฏคำนามประสมคือคำว่า รองดิน หมายถึง เกือก
ประกอบด้วยหน่วยหลักคือคำว่า รอง เป็น กริยา หมายถึง รองรับ และตามด้วยคำนามที่ทำหน้าที่
เป็นกรรมคือคำว่า ดิน หมายถึง อวัยวะส่วนล่างสุดของคนหรือสัตว์ นับตั้งแต่ได้ข้อเท้าลงไป
สำหรับยืนหรือเดิน

โครงสร้างคำนามประสมชนิดแสดงไวยากรณ์ประโยคแบบซับซ้อน

โครงสร้างคำนามประสมชนิดแสดงไวยากรณ์ประโยคแบบซับซ้อนจะประกอบไปด้วย
โครงสร้างคล้ายกับโครงสร้างคำนามประสมชนิดแสดงไวยากรณ์ประโยคที่ไม่ซับซ้อนแต่มีขีดความ
ซับซ้อนในชั้นวากยสัมพันธ์เพิ่มขึ้น ยกตัวอย่างเช่น

1. โครงสร้างคำนามประสมซับซ้อน 2 ชั้น

นาม-(คำนามประสม)

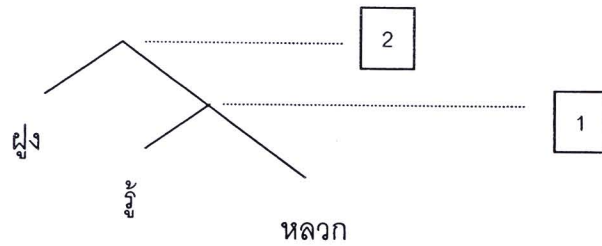
โครงสร้างคำนามประสมซับซ้อนรูปแบบนี้ ประกอบด้วย คำนาม 1 คำ และคำกริยา
2 คำ แบ่งความซับซ้อนออกเป็น 2 ชั้น ในชั้นที่ 1 เป็นการประสมคำกริยาทั้ง 2 คำเข้าด้วยกัน และ
ในชั้นที่ 2 เป็นการนำคำนามประสมกับคำกริยาประสมที่ได้จากการประสมในชั้นที่ 2 ยกตัวอย่าง
เช่น

ตัวอย่าง

...ยังฝูงรู้หลวกโหรทายยาหยูกก็ถอยแต่นั้นแลบชอบช้ำเลยมีมีคนถามดังนี้ไส

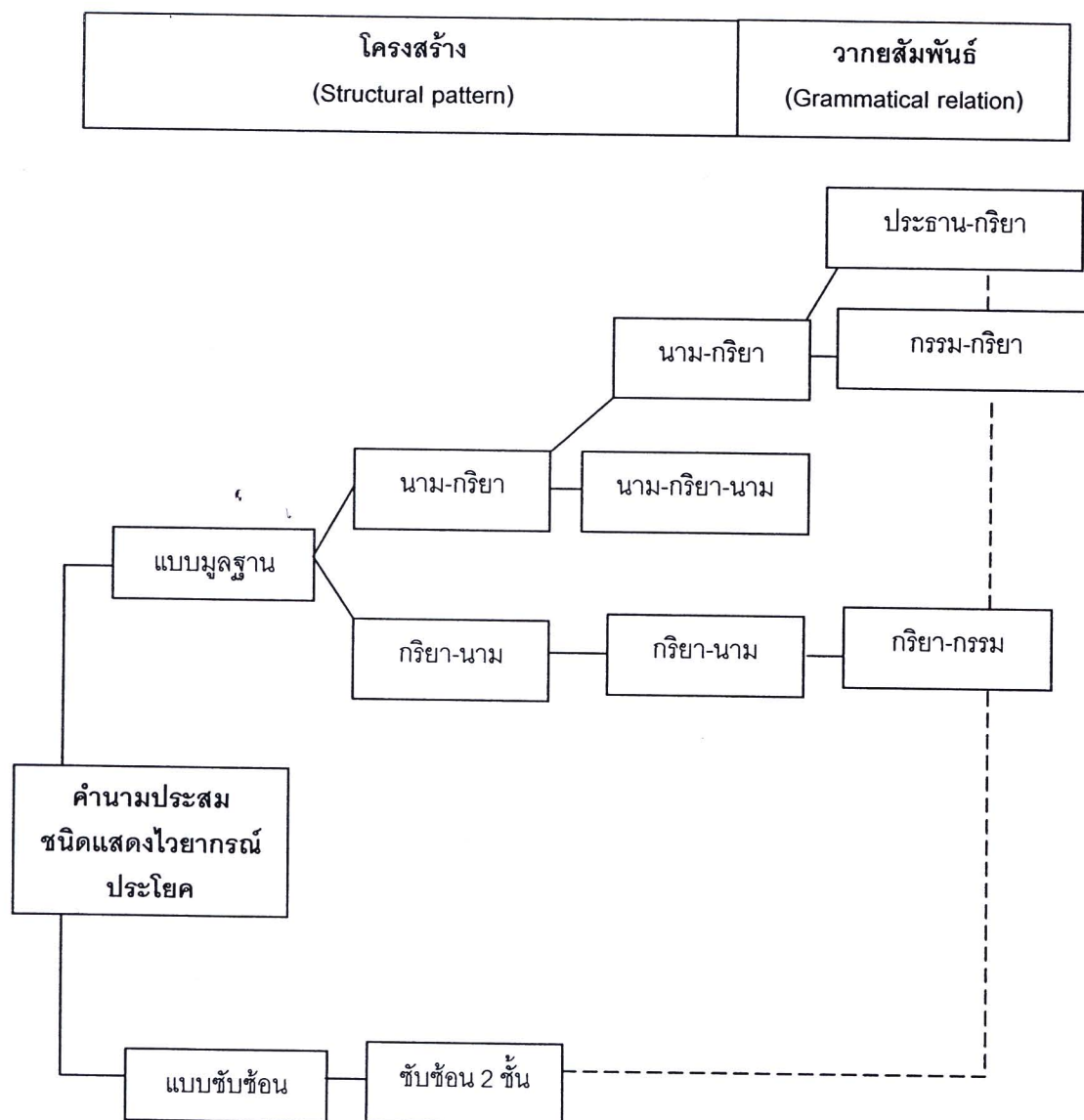
(จารึกภาพชาดกที่ 11 บรรทัดที่ 1-3)

จากข้อความดังกล่าวปรากฏคำนามประสมคือคำว่า ฝูงรู้หลวก หมายถึง นักปราชญ์
ประกอบด้วยหน่วยหลักคือคำว่า ฝูง เป็น คำนาม หมายถึง พวก หรือ กับคำว่า
รู้หลวก เป็น คำกริยา หมายถึง ฉลาด ตามโครงสร้างดังนี้

จากโครงสร้างคำนามประสมซับซ้อนดังกล่าว ประกอบด้วยคำว่า หู ู และ หลวก โดยเป็นคำชนิด นาม-กริยา-กริยา ตามลำดับ ในชั้นที่ 1 เป็นการประสมกันของคำกริยา ู กับ หลวก เป็น ูหลวก จากนั้นในชั้นที่ 2 นำคำกริยาประสมที่ได้จากชั้นที่ 2 ประสมกับคำนามคำแรก คือ คำว่า หู เป็น หููหลวก

การจำแนกคำนามประสมชนิดแสดงไวยากรณ์ประโยคออกเป็นกลุ่มย่อยๆ โดยพิจารณาจากโครงสร้างและวากยสัมพันธ์ของหน่วยสมาชิกดังกล่าว อาจสรุปให้เห็นตามแผนภูมิต่อไปนี้

ภาพ 2 แสดงแผนภูมิคำนามประสมชนิดแสดงไวยากรณ์ประโยคในสมัยสุโขทัย